

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az osztrák középiskolai ankét.

(1908 január 21—25.)

Az osztrák gimnázium még ma is olyan, mint ahogy azt 1849-ben *Exner* Ferenc és *Bonitz* Hermann megalkották az «*Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich*» alapján. Akkor lett a gimnázium nyolc osztályúvá és alsó és felső tagozatra oszlott. Az 1889. és 1900. tantervek és utasítások nem változtattak a lényegen. A gimnázium célja ezek szerint: «Magasabb általános műveltség szerzése a klasszikus nyelvek és irodalom felhasználásával és az egyetemi tanulmányokra való előkészítés».

A reáliskola, amint azt 1851-ben alapították, három évfolyamból állott; 1879 óta hét osztályú intézet, melynek alsó tagozata négy, felső tagozata három évfolyamból áll.

Utóbbi időkben a gimnáziumot mind több támadás érte; azért az osztrák kultuszminiszterium elhatározta, hogy az iskolának a *modern* követelményekkel megegyező átalakítása végett, valamint a tanulmányok megkönnyítése céljából a tanterveket átalakítja, esetleg egy új *iskolatypust* állít fel, mely az összes egyetemi tanulmányokra jogosítson.

Az ankétet megelőzőleg *kérdőíveket* bocsátottak ki, melyekben a következő kérdések voltak kitűzve:

1. Mennyiben szorulnak rá középiskoláink a javításra?
2. Ajánlatos-e egy új középiskolának a felállítása
 - a) az Ausztriában fennálló reálgimnáziumoknak nyolc osztályúvá való fejlesztése által?
 - b) az alreáliskolának és főreálgimnáziumnak kapcsolata által?
3. Az egyes tárgyakban való kettős fokozat elhagyandó-e, vagy megtartandó némely változtatással?
4. Az érettségi vizsgálat megtartandó-e mai alakjában?
5. Hogyan lehetséges a középiskolák túlszulfaltságát megakadályozni? Szükséges-e a jogosítás kérdésének revíziója?

6. Az elemi iskolából a középiskolába és a középiskolából az egyetemre való átmenet. Ezzel összefüggésben: Változtatásra szorul-e az eddigi vizsgálati és osztályzási rendszer és nevelési praxis?

★

Az ankétre min. tanácsosok, főrendiházi tagok, egyetemi tanárok, orsz. képviselők, főigazgatók, gimn. igazgatók, a kereskedelem és közgazdaság nevezetesebb képviselői voltak hivatalosak.

Marchet vallás- és közoktatásügyi miniszter megnyitó beszédében utal arra, hogy a gimnázium az Entwurf szellemének megfelelően mindenképen teljesítette eddig hivatását félszázadon keresztül; azonban a közoktatási kormány sem volt eddig tétlen, mert mindig igyekezett annak tantervét a korszellemmel összhangzásba hozni. Rámutat az 1889-es tantervre, valamint azon rendeletekre, amelyek a klasszikusok és német nyelv tanítására vonatkoznak; legújabbán is a VII. és VIII. osztályban eltörölték az anyanyelvből a görögre való fordítást (nálunk még megvan az attikai nyelvjárással kezdődő tanmenetben); a fizikában és chemiában gyarapították az óraszámot; a modern nyelvek tanítása is sokat haladt, valamint a testgyakorlatoknak és egyéb higiénikus követelményeknek is érvényt szereztek.

Mindezeknek dacára a tanterv bizonyos revizióra szorul a *modern* követelmények és könnyítés szempontjából.

A tantervek javítása tekintetében eddig is több intézkedést tett. A klasszikus nyelvekben a túlságos grammatizálást megszorítani igyekezett, hogy az olvasmányoknak több idő jusson. Az irodalomtörténet tanításában az újabb kornak több tért juttatott; a történelem tanításában a gazdasági és kulturális viszonyok ismertetésére, valamint a földrajznak a felsőbb osztályokban való tanítására súlyt kíván helyezni. A hazai történelem tanításában a szociológiának is helyet biztosít a VIII. osztályban. A mennyiségtanban és mértanban a Franciaországból kiinduló reformokra is tekintettel lesz. A természetrajzban a biológia tanítására is súlyt helyez, nemkülönbén a fizikai és chemiai gyakorlatokra és a rajz oktatására.

Az élet sokoldalú követelményeinek megfelelően egy új iskolatípust kíván felállítani, mely a *görög nyelv* tanulása nélkül is az egyetemi tanulmányokra jogosítson.

★

Az I. kérdésre (Javitásra szorulnak-e középiskoláink?) *Martinak* egyetemi tanár referátumában a következő kívánságokkal lép fel: A reáliskolába behozandó a filozófiai propedeutika és a relative kötelező latin tanítás; ugyanezen iskola nyolc osztályúvá fejlesztendő és

jogosítása kiterjesztendő. A gimnáziumban relative kötelező legyen vagy a francia vagy az angol; a felsőbb osztályokban próbaképen differenciálódás lehetséges legyen.

*

A II. kérdésre vonatkozólag (Van e szükség új iskolatípusra?) *Huemer* udv. tanácsos referens a következőket ajánlja:

1. A reálgimnázium nyolc osztályúvá fejlesztendő és jogosítása kiterjesztendő.

2. Kísérletképen az alreáliskolára főreálgimnáziumok állítandók, amelyek mint reform-reálgimnáziumok szerepeljenek.

3. Ezen iskolák végzett hallgatóinak az egyetemre való beiratkozást minden megszorítás nélkül meg kell engedni.

A másik referens, *Moravszki* egyetemi tanár, rámutatva a gimnáziumok eddigi nagy számára, a reálgimnáziumok új típusát ajánlja latin nyelvvel, továbbá a reáliskolának nyolc osztályúvá való fejlesztését a klasszikus nyelvek fakultatív tanításával.

Moravitz referens szerint az eddigi iskolák már korán arra kényszerítik a szülőket, hogy olyan pályára adják gyermekeiket, melyhez esetleg semmi hajlamuk nincs. Ajánlja a görög nyelvnek egy modern nyelvvel való helyettesítését. Több súly helyezendő a történelemben a szociális, gazdasági és jogi ismeretek szerzésére, továbbá több figyelmet kell fordítani a technikai, mint a matematikai fizikára, hasonlóképen fontosabb a kereskedelmi, mint az ókori földrajz. Az ifjak előadási képességét is fejleszteni kell; ne csak tudják azt, amit mondani akarnak, hanem el is tudják mondani, amit akarnak. A sok írásbeli gyakorlat helyett a *szónoki* készséget is képezni kell. Az iskola szabadulva a sok ballasztól, több figyelmet fordíthatna praktikus ismeretek szerzésére. Az egyéves önkéntességi jogot már hat osztály elvégzése után meg lehetne adni (mint Németországban). Ellene van az érettségi vizsgálatnak. Ha évről-évre megfelelt a tanuló, akkor semmi szükség sincs arra, hogy még legvégül is ilyen vizsgálatnak kitegyük. Már a legalsó osztályokban kell a tanulókat megfelelően megrostálni és a nem tehetséges tanulók szülőit a felesleges idő- és pénz pazarlástól megkímélni.

Ehrlich tanár szerint a gimnázium *elite*-iskola legyen, melyben a tanulók és tanárok elitje összekerül. (Ugyanaz, amit Gomperz, bécsi egyet. tanár a *Neue Freie Presse* egyik vezércikkében kifejtett.)

Pidoll báró osztályfőnök azt kívánja, hogy:

1. A latin és a görög nyelv az alsó osztályokban ne taníttassék; a latin csak az V. osztályban, a görög csak a VI. osztályban kezdődjék; analitikai methodust kell alkalmazni; a klasszikus nyelvekre való fordítás kiküszöbölendő.

2. Az anyanyelvi oktatás előtérbe helyezendő.

3. A természettudományok intenzivebb oktatása kívánatos, továbbá praktikus gyakorlatok.

4. A VII. és VIII. osztályban bizonyos differenciálódás lehetséges legyen compensatióval. (Szabadabb mozgás a felsőbb osztályokban.)

5. A tanulók száma 25—30 legyen; kívánatos a tananyag korlátozása; házi munka az alsóbb osztályokban $1\frac{1}{2}$, a felsőbb osztályokban 2—3 óra elegendő. Az érettségi vizsgálatot el kell törölni. Óhajtja továbbá az igazgató és a tanárok közötti viszony szabályozását.

Thumser igazgató szerint a tantervet és módszert közelebb kell hozni az élethez. A rajzot és a tornát kötelezőleg kell behozni.

Hoffmann v. Wellenhoff tanár, orsz. képviselő szerint a panaszok oka nem a tantervben, hanem ennek keresztülvitelében, a módszerben és az iskola menetében keresendő. A tulajdonképeni hiba a tanárképzésben rejlik. A tanárok nincsenek kellőleg előkészítve akkor, mikor az iskolába lépnek. Az igazgatók és főigazgatók adminisztratív teendőikkel vannak elhalmozva.

A középiskolából az egyetemre való átmenet hirtelen történik. A gimnáziumban a görögöt, a reáliskolában pedig a második modern nyelvet ki kell küszöbölni. A jövőre nézve egységes alapot kíván a klasszikus nyelvek nélkül, a felsőbb osztályokban fakultatív göröggel, a reáliskolában fakultatív latinnal.

Báró *Gautsch* volt miniszterelnök és kultuszminiszter szerint a klasszikus nyelvek a gimnáziumban intenzíve taníttassanak. Bizonyos reformokra mégis szükség van. Egyes tárgyakat esetleg csak egyszer lehetne tanítani a gimnáziumban, amikor több eredményre van kilátás.

A latin óraszámot az I—II. osztályban nyolcra hatra lehetne leszállítani; a felső osztályokban elég volna öt. Nem szükséges a felső osztályokban a klasszikus nyelvekre való fordítás; az érettség sem. Szükség van az anyanyelv intenzív oktatására. A görög nyelvi óraszám változatlan maradjon. Elhanyagolt tárgy a gimnáziumban a földrajz; helyet lehetne nyerni, ha a történelmet az alsóbb osztályokban elhagyják. (Hát aki az alsó osztályok elvégzése után ott hagyja a középiskolát, semmit se tudjon hazája történetéből?) A fizikai tanítás sem elég erős. A matematikai tanítás már a VI. osztályban véget érhetne, és kiküszöbölendő volna az érettségi tárgyak sorából.

A reáliskolai tanulóknak azon feltétel alatt meg lehet nyitni az egyetemet, ha egy esztendeig latinnal és filozófiai propedeutikával foglalkoznak.

Nem barátságos a tervezett új iskolatípusnak, mely a görögöt elhagyja, mert ettől félti a régi középiskolákat; inkább hat osztályú

iskolát kíván *latin* nélkül, melynek elvégzése után szakiskolákba mehetnének a tanulók.

Loos főigazgató azt kívánja, hogy a görögöt csak az V. osztályban kezdjék tanítani, a III. és IV. osztályban mindenki franciát tanulna.

Juraschek osztályfőnök szintén új iskolatípust ohajt a közép-osztály részére, mely némileg csökkentené a többi középiskola túlszűfoltóságát.

Meixner vezérőrnagy a hadügyminiszterium képviseletében nem zárkózik el attól, hogy az egyéves önkéntességi jog kiterjesztessék; a két éves katonai szolgálat behozatalával ezt a kérdést is szabályozni fogják.

Zedik báró: Az 50-es évek előtti gimnáziumban csak heti 20 óra volt, de azért nem hiszi, hogy a mai ifjúság a régít a fellépés biztosságában és az önálló ítéletben felülmulná. Az iskola fejlessze a jellemet és adjon az ifjúnak elég időt arra, hogy fejlődjék és erősödjék. A pályaválasztásnak minél kijebb való tolását fontosnak tartja. Közös alsó tagozatot kíván görög nélkül; a felső osztályokban a görögöt fontosnak tartja.

Pernerstorffer képviselő síkra száll a régi gimnáziumért; híve a grammatikai oktatásnak. Új tárgyak behozatala helyett egyes régi tárgyaknak a kiküszöbölését óhajtja, pl. a vallásoktatást. Több súly helyezendő a testgyakorlatokra. A görög tanítást fontosnak tartja; görög auktoroknak fordításban való olvasása semmit sem ér. (Annyi bizonyos, hogy kevés szociálista gondolkodik ilyen módon a gimnáziumról. A legtöbbben éppen a gimnáziumnak azt vetik szemére, hogy arisztokratikus műveltséget ad.)

★

A III. és VI. tétel együttesen tárgyalatott.

Helmer apát, főrendiházi tag a kettős fokozatok mellett van pedagógiai és didaktikai okokból, továbbá a szakiskolákba való átlépés miatt. A német nyelvi oktatást nem tartja kielégítőnek. A vallásoktatást mai alakjában fenn kívánja tartani.

Gautsch báró nem helyesli, hogy mindig új tárgyak behozatalát kívánják: az ifjúság már eléggé meg van terhelve. Óhajtja, hogy egyes intézeteknek szabadság adassék a normális tantervtől való eltérésre. Így aztán lehetséges volna, hogy egyes kísérletek gyakorlati értéke is bebizonyuljon.

Thumser igazgató a középiskolákba beiratkozó tanulóktól felvételi vizsgálatot kíván. Törekedni kell arra, hogy az elemi iskolák IV. osztályának tanterve és a felvételi vizsgálat közötti ellentét meg-

szűnjék. A vizsgálatok és osztályozás hiányai az osztályzó katalogusokkal függnek össze.

Scheindler főigazgató szintén kívánja a felvételi vizsgálatot, még a bécsi elemi iskolákból átlépő tanulókra nézve is. Az évvégi vizsgálatok rendszere mai alakjában változtatásra szorul.

Petelenz kormánytanácsos a tanítás integrans részének tartja a vizsgálatokat. Ha nem volnának az osztályok annyira túlszűfoltak, akkor ez ellen sem volna panasz. Csak nagyobb rész elvégzése után kell vizsgálatot tartani.

Hueppe a kettős fokozatot, melyért az osztrák középiskolát külföldön is megirigyelik, fenntartandónak véli. A természettudományi oktatás javításra szorul.

*

Az utolsó napon a *tornaügy* és az *érettségi vizsgálatok* ügye került szóba.

Hueppe dr. a tornának kötelező tárggyá való tételét ajánlja. *Pekaček* a honvédelmi miniszterium képviselőjében igéri, hogy a cél-lövészet tanítása érdekében a miniszterium tiszteket fog kivezényelni egyes iskolákhoz. (Nálunk már meg is tették.)

Az *érettségi* vizsgálatok ügye keltette a legnagyobb érdeklődést. Két referense volt: dr. *Loos*, linzi főigazgató, aki az érettségi vizsgálatok fenntartása mellett nyilatkozott bizonyos könnyítések mellett; *Hoffmann v. Wellenhoff* orsz. képviselő a teljes eltörlés mellett érvelt.

Schultern, egyetemi tanár szerint az érettségi vizsgálatok nivója intézetenkint változik.

Gessmann miniszter nevében *Schwiedland* kormánytanácsos az érettségi vizsgálat helyett egy kollokviumszerű vizsgálatot ajánl. Tárgya: a tanításban előforduló kulturkérdések.

Tumlirz főigazgató fenntartandónak véli a vizsgálatot, mert különben az egyetemen hozzák be.

Az érettségi vizsgálatokra nézve szavazást is tartottak, melynek eredménye volt, hogy *fenn kell tartani a vizsgálatot, de lényeges könnyítésekkel.*

Marchet miniszter, mint azt olvassuk, meg is igérte, hogy még a folyó tanév végén erre vonatkozólag rendeletet fog kibocsátani. Záróbeszédében kifejezést is ad annak. Felemlíti, hogy a klasszikusok nevelő értékével majdnem az egész konferencia egyetértett. A tervezett új iskolatípust görög nélkül, egy új modern nyelvel, a latin tanítása mellett helyeselték. Ezek után megköszöni az értekezleten résztvevők mély érdeklődését és szakavatott tanácsát.

Dr. Endrei Gerzson.